

Анастасія Кінащук

ORCID: 0000-0002-5675-240X

УДК 81'373(161.2+111+112.2)

DOI: 10.31558/1815-3070.2024.47.12

ТИПИ МІЖМОВНИХ СПІВВІДНОШЕНЬ РАЦІОНАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)

У статті представлено семантичний клас раціональної лексики на позначення раціонального мислення в українській, англійській та німецькій мовах. У межах представленого семантичного класу представлено раціональні фразеологічні одиниці для кожної з досліджуваних мов із подальшою характеристикою типів міжмовних співвідношень. За визначеними параметрами здійсненого зіставного аналізу виявлено повні еквіваленти, часткові еквіваленти, міжмовні аналоги та безеквівалентні одиниці в українській, англійській та німецькій мовах.

Ключові слова: семантичний клас, раціональні фразеологізми, повні еквіваленти, часткові еквіваленти, міжмовні аналоги, безеквівалентні одиниці, зіставний аналіз.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. На сучасному етапі філологічного поступу дедалі частіше у поле зору науковців потрапляють питання про мовну концептуалізацію світу, а надто про чинне місце у ній фразеологічного фонду, одиниці якого відображають етнонаціональні характеристики того чи того народу, мову якого досліджують. При цьому лінгвістичні розвідки не обмежені лише вивченням особливостей утворення фразеологічних зворотів у межах однієї мови, а й мають на меті дослідити спільні та відмінні характеристики їхнього уживання у зіставному аспекті. Актуальність обраної теми зумовлена загальним антропоцентричним спрямуванням сучасних семантичних теорій та тенденцією до поглибленого вивчення лексико-семантичних систем споріднених та неспоріднених мов.

Аналіз досліджень цієї проблеми. До питання вираження культурної ідентичності фразеологічними засобами, що належать до специфічного семантичного класу, у своїх розвідках зверталися І. Гарбера (дослідження літературних антропоцентричних фразеологізмів на позначення концепту ЛЮДИНА в українській мові), Г. Демиденко (визначення етнокультурної семантики фразеологізмів з компонентом ХЛІБ в українській мові), Д. Сизонов (вивчення взаємозалежності українських медійних фразеологізмів та культурної пам'яті), Й. Тікан, Д. Ярмач (лінгвокультурний аспект фразеологізмів на позначення концептів СІМ'Я та ДІМ в українській та англійській мовах) та ін. Лінгвістичні праці цього напрямку демонструють наявність значного матеріалу для подальших розвідок та обумовлюють новий аспект дослідження типів міжмовних співвідношень фразеологізмів у різних мовах.

Мета і завдання. Мета розвідки – схарактеризувати типи міжмовних співвідношень раціональних фразеологізмів на матеріалі української, англійської та німецької мов. Мета дослідження зумовлює необхідність розв'язання таких завдань:

виокремити фразеологізми, що належать до семантичного класу раціональної лексики в українській, англійській та німецькій мовах; з'ясувати типи міжмовних співвідношень фразеологізмів у неспоріднених мовах; схарактеризувати типи міжмовних співвідношень раціональних стійких виразів у зіставлюваних мовах; визначити перспективи подальших досліджень семантики раціональної лексики.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження стали фразеологізми в українській, англійській та німецькій мовах, що належать до семантичного класу раціональної лексики на позначення тих аспектів світосприйняття, що пов'язані з раціональним мисленням та виникають за участі розуму людини. Предметом дослідження є міжмовні співвідношення раціональних фразеологізмів у зіставлюваних мовах.

Опис фактичного матеріалу та методів. Матеріалом дослідження слугували дібрані методом репрезентативної вибірки 1052 фразеологізми (272 в українській мові, 381 – в англійській, 399 – у німецькій) з репрезентативних тлумачних, перекладних, етимологічних, синонімічних, енциклопедичних словників англійської, німецької та української мов (загалом 14 джерел). Джерелом ілюстративного матеріалу слугували тлумачні словники досліджуваних мов (Словник української мови, Oxford English Dictionary, Cambridge Dictionary, Longman Dictionary, Merriam-Webster Learner's Dictionary, The Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus, Die Deutsche Rechtschreibung, Wörterbuchnetz), а також інтернет-ресурси, зокрема, корпуси текстів англійської мови (British National Corpus), німецької мови (Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache) та української мови (Корпус української мови) та ін. У статті використано методи емпіричного дослідження, порівняння та узагальнення, а також аналіз словникових дефініцій, елементи кількісного і статистичного аналізів, зіставний та описовий методи. Комплекс названих методів й проаналізований матеріал дослідження забезпечують достовірність висновків та об'єктивність отриманих результатів.

Наукова новизна, теоретична і практична цінність отриманих результатів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше виокремлено семантичний клас раціональної лексики в українській, англійській та німецькій мовах та схарактеризовано семантику раціональних фразеологізмів у кожній із досліджуваних мов у зіставному аспекті. Новим є визначення типів міжмовних співвідношень раціональних фразеологізмів у зіставлюваних мовах. Теоретичне значення отриманих результатів полягає у виокремленні раціональних фразеологізмів у межах семантичного класу раціональної лексики та їх подальшого семантико-когнітивного дослідження на матеріалі англійської, німецької та української мов у зіставному аспекті. Практична цінність розвідки полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані при розробці теоретичних курсів та спецкурсів з когнітивної лінгвістики та зіставного мовознавства (розділи «Когнітивна семантика», «Зіставна лексикологія»), лінгвістичної семантики, а також при створенні навчально-методичних посібників для здобувачів освіти філологічних освітньо-професійних програм. Використання матеріалу дослідження допоможе при

укладанні лексикографічних довідників та словників-довідників української, англійської та німецької мов. Матеріали та результати дослідження можна використовувати у практиці викладання української, англійської та німецької мов для лекційних, практичних та семінарських занять з теорії та практики перекладу, а також міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження.

У лінгвістиці до поняття фразеологізму зверталися як вітчизняні (О. Арделян, Я. Баран, М. Зимомря, Ж. Колоїз, С. Ганжа, Н. Сінкевич та ін.), так і закордонні (Я. Ванг, Х. Галавачі, Б. Герке, Е. Кацароу, Г. Ковач, Л. Макнелі та ін.) науковці. О. Селіванова трактує фразеологізми як образні постійно відтворювані словосполучення, що поєднані за змістом та репрезентують культуру народу, мову якого досліджують (Селіванова 2006). І. Темченко наголошує на унікальності фразеологізмів, які не відповідають загальним граматичним чи значеннєвим закономірностям поєднання лексичних одиниць та значення яких не збігається із загальним значенням усього виразу (Темченко 2012). При цьому відзначають і двоїтий характер фразеологічного значення, який виокремлює об'єкт позначуваного і водночас виражає ставлення суб'єкта мовлення до цього позначуваного. Така кореляція пов'язана із витлумаченням фразеологічного значення в трьох аспектах: денотативному, сигніфікативному та конотативному, де перший демонструє співвіднесеність фразеологізму з предметами та явищами реальної дійсності, другий презентує той обсяг інформації, який уміщує фразеологізм щодо позначуваного ним елемента екстралінгвістичної дійсності, а третій складається з суб'єктно-оцінного, кваліфікативного та експресивно-емоційного моментів і надає всьому значенню фразеологізму «суб'єктивної орієнтації» (Білоноженко 1989). У руслі провадження зіставного аналізу на семантичному рівні названі аспекти обумовлюють такі параметри визначення міжмовних відповідностей для фразеологічних одиниць споріднених та неспоріднених мов: сигніфікативно-денотативне значення; суб'єктивно-оцінна, функціонально-стилістична, емоційно-експресивна конотації. Додатковими параметрами зіставлення слугуватимуть також структурно-граматична організація та компонентний склад фразеологізму (Кінашук 2018). У межах цих параметрів характеризуватимемо типи міжмовних співвідношень для раціональних фразеологізмів на предмет пошуку повних еквівалентів, часткових еквівалентів, фразеологічних аналогів та безеквівалентних фразеологізмів.

До повних еквівалентів належать раціональні фразеологізми, що мають однакові сигніфікативно-денотативне значення, суб'єктивно-оцінну, функціонально-стилістичну, емоційно-експресивну конотації, структурно-граматичну організацію та компонентний склад, пор.: *розумна голова* (укр. *Дуже він мені подобався, бо був добрий сусід і розумна голова* (Горох)), *smart head* (англ. *Oh John you smart head* (UD)) та *kluger Kopf* (нім. *Er war ein kluger Kopf, also versuchte ich, ihm zu glauben* (RC)). Визначено, що раціональні фразеологізми цього ряду є міжстильовими одиницями, що позначають кмітливу людину із позитивною оцінкою від суб'єкта мовлення й однаковою структурно-граматичною організацією («прикметник + іменник», субстантивний клас) та

компонентним складом. Ще одним прикладом повних еквівалентів слугує такий ряд раціональних фразеологізмів, як-от: *світла голова* (укр. *Коли ваша світла голова підкорювала вершини знань, було відчуття, ніби гора падала з плечей, в протилежному випадку – лилися крокодилячі сльози* (Горох)), *clear head* (англ. *It's better to come to it with a clear head in the morning* (FD)) та *heller Kopf* (нім. *Ein heller Kopf, nur hatte ich nie das Vergnügen, das selbst festzustellen* (RC)), де міжстильові одиниці окреслюють розумову здатність людини, послуговуючись образом світла, яке асоційоване із знаннями та проникає в голову людини надаючи їй особливих інтелектуальних здібностей. При цьому суб'єктивно-оцінна та емоційно-експресивна конотації таких фразеологізмів збігаються, позаяк вживані у позитивному контексті, а структурно-граматична організація («прикметник + іменник», субстантивний клас) та компонентний склад у зіставлюваних мовах також не відрізняються. Наводимо ще один із варіантів фразеологічного вираження надзвичайних можливостей людини віртуозно володіти великою кількістю знань у різних галузях, пор.: *ходяча енциклопедія* (укр. *І от, нарешті, коли наукові прагнення та бажання не встигали за фізіологічними здібностями розуму, Родіку випала надзвичайна можливість мати у себе ходячу енциклопедію – Ваню; І навіть не тільки тому, що Федько був ходячою енциклопедією всіх можливих законів і кодексів України, Росії й Польщі (хоча такого блискучого юриста мріяла б бачити у своєму штаті фірма зі значно більшим впливом, аніж приватний підприємець Савицький Я* (КУМ)), *a walking encyclopedia* (англ. *Lily's like a walking encyclopedia when it comes to reptiles; Compared to most sixteen-year-olds, Sarah is a walking encyclopedia. She must read a lot in her spare time* (FD)); *ein wandelndes Lexikon* (нім. *Globke [Chef des Bundeskanzleramts unter Adenauer] wusste fast alles über das politische und administrative Personal in Bonn und noch darüber hinaus. Er war da ein wandelndes Lexikon; er wusste über die Lebensgeschichten Bescheid, über schulische und berufliche Qualifikationen und oft genug auch über persönliche Faibles und Verfehlungen; Wenn ich ein Wort nicht gekannt habe – und ich habe viele Wörter nicht gekannt –, habe ich ein Wörterbuch durchgeblättert oder das wandelnde Lexikon zu Hause gefragt: meine Mutter* (DWDS)). Сигніфікативно-денотативне значення у трьох фразеологізмах вважаємо однаковим: позначення людини, яка усебічно обізнана та може надати консультацію майже з будь-яких питань. Крім того, спільною у досліджуваних мовах є і позитивна суб'єктивно-оцінна та емоційно-експресивна конотації, де суб'єкт мовлення захоплюється такою дивовижною інтелектуальною здатністю. Щоправда в українській мові віднаходимо поодинокий приклад, де фразеологізм *ходяча енциклопедія* представлений із дещо саркастичною суб'єктивно-оцінною конотацією: укр. *Ой, та хто з нормальних чоловіків, окрім того стукача Полятицького, поласиться на цю ходячу енциклопедію!* (КУМ), оскільки суб'єкт мовлення висловлює свій сумнів у тому, що надзвичайно розумну людину може хтось свідомо кохати, однак таку знижену суб'єктивно-оцінну конотацію у цьому прикладі тлумачимо зумисним наміром суб'єкта принизити чийсь розумові здібності у зв'язку з власним обмеженим мисленням та очевидною заздрістю. Структурно-граматична організація досліджуваного фразеологізму в українській

мові представлена за схемою «прикметник + іменник», тоді як в прикладах англійської та німецької мов маємо його оказіональну форму: наявні неозначені артиклі *an/ein* («артикль + прикметник + іменник»), які й стають третім компонентом у складі ідіоми, хоча клас фразеологічної одиниці лишається однаковим у трьох мовах – субстантивний. Ще одним прикладом фразеологізмів, що є повними еквівалентами, але при цьому мають оказіональну форму (неозначений артикль *an/ein* як третій компонент) в англійській та німецькій мовах, є ідіоми *хитрий (-а) як лис (-иця)* (укр. *І тому сама думка про те, що ця жінка зрадлива, мов кішка, хитра, як лисиця, здавалася йому блюзнірською* (КУМ); *Він хитрий, як лис, і звинний, мов змія* (КУМ)); *cunning as a fox* (англ. *He thought he was being cunning as a fox in the way he had been skimming money from the cash registers, but management caught up with him eventually* (FD)); *schlau wie ein Fuchs* (нім. *Er ist schlau wie ein Fuchs* (DWDS)).

Віднаходимо у зіставлюваних мовах приклади і для часткових фразеологізмів, пор.: *голова варить* (укр. *Певно, спросоння в мене голова не дуже варила, бо я майже нічого не міг збагнути* (Горох)); *head is screwed on right* (англ. *In our team, the leader is always the one who has her head screwed on right* (YI)); *der Kopf raucht* (нім. *Den meisten Müttern raucht der Kopf, und zwar heftig. So viel ist zu bedenken, im Kopf zu behalten, zu organisieren, zu tun* (DWDS)), у яких збігається сигніфікативно-денотативне значення (позначають процес розумової активності), суб'єктивно-оцінна конотація (позитивна оцінка мовцем вказаного процесу інтелектуальної діяльності), емоційно-експресивна конотація (розчарування, від неможливості мислити правильно та асоціювання тих, у кого «голова варить» з важливими людьми – лідерами, матерями), функціонально-стилістична конотація (міжстильові одиниці), однак дещо різниться структурно-граматична організація («іменник + дієслово» в українській та німецькій мовах й «іменник + дієслово + дієприкметник + прийменник + прикметник» в англійській), а відтак відмінним є і компонентний склад ідіом: в українській мові реалізовано компонент *варити*, тоді як в англійській *to be screwed*, а в німецькій *rauchen*.

До міжмовних аналогів відносимо такі раціональні фразеологізми, як-от: *саянути розумом* (укр. *До речі, на презентації книги «Після Майдану» були і навіть намагались саянути розумом біля мікрофона люди, яких Кучма ввів у владу, зробив академіками, або люди, яких він зробив героями України, які в 2004–2005 роках надривалися від ненависті до нього, а зараз ходять на фуришети до його фонду «Україна»* (Самохвалова 2007)); *to be a bright spark* (англ. *Our poor exam results were totally demoralizing because in the third form we'd been real bright sparks* (CD)); *Licht leuchten lassen* (нім. *Die Fokussierung auf die eigene Karriere-Biografie als Best-Practice-Modell verwundert kaum bei einem Mann, der sein Licht gerne unter dem Schemel hervorholt und es publikumswirksam leuchten lässt* (DWDS)), у яких сигніфікативно-денотативне значення збігається (позначення людини, яка має виняткові розумові здібності), позитивною у трьох є і суб'єктивно-оцінна та емоційно-експресивна конотації, не відрізняється функціонально-стилістична конотація (усі три ідіоми є міжстильовими одиницями), проте відмінними є структурно-граматична організація («дієслово + іменник» в українській мові,

«дієслово + прикметник + іменник» в англійській мові, «іменник + дієслово + дієслово» у німецькій) та компонентний склад (розбіжності у плані вираження: *сйїнути* в українській, *to be* в англійській та *leuchten lassen* у німецькій, для *a bright spark* та *Licht* в українській ідіомі натомість окремий компонент-відповідник відсутній, хоча семантика останніх прослідковується у значенні компонента *сйїнути*. Ще одним прикладом міжмовних аналогів для раціональних фразеологізмів вважаємо *мудра пташка* (укр. *Ет, то не проста дівчина, мудра пташка, видно* (авт.)), *a clever dog* (англ. *He's a clever dog, isn't he?* 'Very clever,' *admitted the other* (Sinclair 1908)), *so schlau wie Einstein sein* (нім. *Kann jeder Mensch so schlau wie Einstein werden?* (GF)). Сигніфікативно-денотативне значення, функціонально-стилістична, суб'єктивно-оцінна та емоційно-експресивна конотації у зіставлюваних фразеологізмах не відрізняються, позаяк міжстильові ідіоми у позитивному світлі позначають людину, яка вирізняється винятковими інтелектуальними здібностями. Однак відмінними є структурно-граматична організація, оскільки в українській та англійській мовах фразеологізм має структуру «прикметник + іменник», тоді як в німецькій – «підсилювальна частка + прикметник + сполучник + іменник + дієслово». На відміну від структурно-граматичної організації, яка в українській та англійській мові для досліджуваного фразеологізму збігається, компонентний склад відрізняється у трьох зіставлюваних мовах: для української лексичної одиниці *пташка* (вочевидь, основою постає уявлення та підтверджені наукові факти про надзвичайну (порівняно з іншими представниками виду) мудрість сови та ворона) в англійській мові відповідником слугує слово *dog* (досвідчений, а від того й такий розумний, як собака), тоді як в німецькій аналогом є порівняння з Альбертом Ейнштейном (*schlau wie Einstein*), про розумові здібності якого як фізика-теоретика не лишається сумнівів.

У зіставлюваних мовах віднаходимо й приклади для безквівалентних раціональних фразеологізмів. До прикладу в українській мові на позначення виняткових розумових здібностей використовують ідіому *макітра розуму* (укр. *В вас же розуму добра макітра* (КУМ); *Невже, справді, дурні ревності потьмаріли твою розумну макітру?* (КУМ)), де давній український глиняний посуд (горщик із жорсткою внутрішньою поверхнею для перетирання маку, відстоювання кислого молока чи приготування м'якого сиру) асоціюють із головою, яка, на кшталт посуду, уміщує розум. Іншим прикладом раціонального фразеологізму слугує вираз *мати кебету* (укр. *Разін, цей курвий син, вибачте на слові, мав-таки кебету в голові* (КУМ); *Не треба мати велику кебету, аби зрозуміти, що від такої книженції живота од сміху точно не надірвеш, тому я геть не здивуюсь, якщо тієї ж миті ви почали позіхати та крутити навсібіч головою у пошуках подушки, на якій можна було б мирно подрімати, притуливши до пуза премудрий філософський трактат* (КУМ)), який, очевидно, бере свій початок від імені давньогрецького філософа із Фів Кебета, якого вважали учнем Сократа. З метою вираження неординарних характеристик людини у мисленні власний іменник *Кебет* перейшов до класу загальних *кебета*. В англійській мові також наявні приклади раціональних фразеологізмів, для яких не віднаходимо

еквівалентів в українській та німецькій мовах. Одним із таких виразів є ідіома *to be sharp as a tack* (англ. *She's very witty – she's sharp as a tack* (DC)), де розумну людину порівнюють із гострим цвяхом, або *to be clever as a cat burglar* (англ. *Despite his innocent appearance, John proved to be as clever as a cat burglar when he effortlessly bypassed the security system to access the classified documents* (DC)), що презентує асоціативний зв'язок між інтелектуалом та вправним злодієм, який непомітно проникає до чужих будинків завдяки своїй спритності. Семантика фразеологізму *to be a rocket scientist* також представляє раціональну діяльність людини (англ. *You do not have to be a rocket scientist to figure that out* (VC); *You don't need to be a rocket scientist to figure out that this plan will not work* (OLD)), де останню ототожнюють із інженером, який займається конструюванням ракет і для цього повинен мати неабиякі розумові здібності та знання. У німецькій мові прикладом безеквівалентного фразеологізму на позначення раціонального мислення слугує вираз *ein schlaues Kerlchen sein* (нім. *Natürlich können Sie auch glauben, der Anbieter sei nur ein schlaues Kerlchen, das einfach die Kohle einstreichen möchte, ohne etwas dafür zu leisten* (LC)), у компонентному складі якого віднаходимо іменник *das Kerlchen*, яким у німецькій мові позначають особливо привабливого розумного молодого хлопця.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, виокремлений в українській, англійській та німецькій мовах семантичний клас раціональної лексики на позначення розумової діяльності людини представлений як потужний матеріал для здійснення зіставного аналізу в аспекті визначення типів міжмовних співвідношень для раціональних ідіом. Серед досліджуваних фразеологізмів виявлено повні еквіваленти, часткові еквіваленти, міжмовні аналоги та безеквівалентні одиниці. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в більш детальному вивченні типів міжмовних співвідношень для раціональних фразеологізмів в українській, англійській та німецькій мовах у зіставному аспекті.

Література

1. Білоноженко, В., Гнатюк, І. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів. Київ: Наукова думка, 1989. 156 с.
[Bilozhenko, V., Hnatyuk, I. Funktsionuvannya ta leksyko-hrafichna rozrobka ukrayins'kykh frazeolohizmiv. Kyiv: Naukova dumka, 1989. 156 s.]
2. Гарбера, І. «Концепт ЛЮДИНА в українській літературній фразеології: соматичний код культури». [В:] *Філологія* 1 (43), 2020: 80–85.
[Harbera, I. «Kontsept LYUDYNA v ukrayins'kiy literaturniy frazeolohiyi: somatychnyy kod kul'tury». [V:] *Filolohiya* 1 (43), 2020: 80–85.]
3. Демиденко, Г. «Етнофразеологізми з компонентом хліб як ментальні маркери української ідентичності». [В:] *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 58, 2022: 64–68.
[Demydenko, H. «Etnofrazeolohizmy z komponentomkhllyb yak mental'ni markery ukrayins'koyi identychnosti». [V:] *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu* 58, 2022: 64–68.]
4. Кінашук, А. «Типи міжмовних співвідношень ірраціональних фразеологізмів (на матеріалі української, англійської та німецької мов)» [В:] *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 32 (1), 2018: 229–233.

- [Kinashchuk, A. «Tyry mizhmovnykh spivvidnoshen'irrational'nykh frazeolohizmiv (na materialі ukrayins'koyi, anhliys'koyi tanimets'koyi mov)» [V:] *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu* 32 (1), 2018: 229–233.]
5. Селіванова, О. Мовна концептуалізація тваринного світу в українській фразеосистемі. URL <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/109163/30Selivanova.pdf?sequence=1> (16.03.2024).
[Selivanova, O. Movna kontseptualizatsiya tvarynnohosvitu v ukrayins'kiy frazeosystemi. URL <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/109163/30-Selivanova.pdf?sequence=1> (16.03.2024).]
6. Селіванова, О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
[Selivanova, O. Suchasna linhvistyka. Terminolohichna entsyklopediya. Poltava: D Dovkillya-K, 2006. 716 s.]
7. Сизонов, Д. «Фразеологізм та культурна пам'ять: система кореляцій у медіа». [В:] *Культура слова* 96, 2022: 82–92.
[Syzonov, D. «Frazeolohizm ta kul'turna pam'yat': systema korelyatsiy u media». [V:] *Kul'tura slova* 96, 2022: 82–92.]
8. Темченко, І. Лінгвістичні особливості фразеологізмів у сучасній англійській мові. URL https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_68.pdf (16.03.2024).
[Temchenko, I. Linhvistychni osoblyvostifrazeolohizmiv u suchasniy anhliys'kiy movi. URL https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_68.pdf (16.03.2024).]
9. Тікан, Й., Ярмак, Д. Фразеологічні засоби вираження культурної ідентичності представників англійської та української лінгвокультур. URL <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=2053283> (16.03.2024).
[Tikan, Y., Yarmak, D. Frazeolohichni zasobyvyrazhennya kul'turnoyi identychnosti predstavnykiv anhliys'koyi ta ukrayins'koyi linhvokul'tur. URL <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=2053283> (16.03.2024).]

Використані джерела

1. Горох. URL <https://goroh.pp.ua/> (01.03.2024).
[Horokh. URL <https://goroh.pp.ua/> (01.03.2024).]
2. КУМ – Корпус української мови. URL <http://www.mova.info/corpus.aspx> (01.03.2024).
[KUM – Korpus ukrayins'koyi movy. URL <http://www.mova.info/corpus.aspx> (01.03.2024).]
3. Самохвалова, Я. Д. Табачник: Я не співробітник Держдепу, щоб говорити лише те, що подобається американцям. URL <https://www.unian.ua/politics/53111-dtabachnik-ya-ne-spivrobitnik-derzhdepu-schob-govoritilisheschopodobaetsyaamerikantsyam.html> (01.03.2024).
[Samokhvalova, Ya. D. Tabachnyk: Ya ne spivrobitnyk Derzhdepu, shchob hovoryty lyshe te, shcho podobayet'sya amerykantsyam. URL <https://www.unian.ua/politics/53111-dtabachnik-yanespivrobitnikderjdepuschobgovoritilisheschopodobaetsyaamerikantsyam.html> (01.03.2024).]
4. СУМ – Словник української мови: В 11-ти т. Київ: наукова думка, 1970–1980 URL <http://sum.in.ua/s/voda> (01.03.2024).
[SUM – Slovnyk ukrayins'koyi movy: V 11-ty t. Kyiv: naukova dumka, 1970–1980 URL <http://sum.in.ua/s/voda> (01.03.2024).]
5. BNC – British National Corpus. URL <https://www.english-corpora.org/bnc/> (01.03.2024).
6. CD – Collins Dictionary. URL <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/a-bright-spark> (01.03.2024).
7. DC – Dictionary.com. URL <https://www.dictionary.com/browse/sharp-as-a-tack> (01.03.2024).
8. DWDS - Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache. URL <https://www.dwds.de/> (01.03.2024).
9. FD – The Free Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus. URL <https://www.thefreedictionary.com/> (01.03.2024)/

10. GF – GuteFrage. URL <https://www.gutefrage.net/frage/kann-jeder-mensch-so-schlau-wie-einstein-werden> (01.03.2024).
11. LC – Linguee.com. URL <https://www.linguee.com/germanenglish/translation/schlaues+kerlchen.html> (01.03.2024).
12. OLD – Oxford Learners Dictionary. URL <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/rocket-scientist> (01.03.2024).
13. RC – Reverso Context. URL <https://context.reverso.net> (01.03.2024).
14. Sinclair, U. The Money Changers. URL <https://www.gutenberg.org/files/5829/5829-h/5829-h.htm> (01.03.2024).
15. UD – Urban Dictionary. URL <https://www.urbandictionary.com/> (01.03.2024).
16. VC – Vocabulary.com. URL <https://www.vocabulary.com/dictionary/rocket%20scientist> (01.03.2024).
17. YI – Your Idioms. The biggest idiom dictionary. URL <https://www.youridioms.com/en/idiom/have-your-head-screwed-on-the-right-way> (01.03.2024).

TYPES OF INTERLINGUAL CORRELATIONS OF RATIONAL IDIOMS (BASED ON THE MATERIAL IN THE UKRAINIAN, ENGLISH AND GERMAN LANGUAGES)

Anastasiia Kinashchuk

Department of Foreign Languages, The National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine.

Abstract

Background: The study of different semantic classes is becoming more and more popular among Ukrainian and foreign researchers who make an attempt to investigate lexical, morphological, syntactical or phonetic characteristics for special vocabulary to denote colors, tastes, feelings and even irrational activity in related and unrelated languages. Therefore the issue of rational vocabulary research seems to be presented as up-to-date one in order to outline its special features to function, in particular, for rational idioms.

Purpose: The purpose of the study is to outline types of interlingual correlations of rational phraseological units in the Ukrainian, English and German languages.

Results: The author singles out a semantic class of rational vocabulary as well as rational idioms that are analyzed in a comparative aspect according to such parameters as significant and denotative meaning, subjective and evaluative connotation, functional and stylistic connotation, emotional and expressive connotation, structural and grammatical organization and component composition. As a result, the study presents full equivalents, partial equivalents, interlingual analogues and non-equivalent units for rational idioms in the Ukrainian, English and German languages.

Discussion: The study concerns with different types of interlingual correlations rational idioms may obtain in the Ukrainian, English and German languages. The prospects of the paper deal with more detailed comparative analysis of rational vocabulary in mentioned languages.

Keywords: semantic class, rational idioms, full equivalents, partial equivalents, interlingual analogues, non-equivalent units, comparative analysis.

Vitae

Anastasiia Kinashchuk is Doctor of Philosophy in Philology, Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages at The National University of Water and Environmental Engineering; comparative linguistics, cognitive linguistics, psycholinguistics, corpus linguistics, the Ukrainian language, the English language, the German language.

Correspondence: email a.v.kinashchuk@nuwm.edu.ua

Надійшла до редакції 08 квітня 2024 року
Рекомендована до друку 18 квітня 2024 року